

«Львівська політехніка» Національний університет — один із найдавніших технічних вищих навчальних закладів України. Засн. 1844 як цісар.-королів. Тех. академія; 1877–1920 — Політех. школа; 1921–39 — Львів. політехніка; 1939–93 — Львів. політех. інститут; 1993–2000 — Держ. університет «Л. п.»; від 2000 має статус національного. 1871 Академія отримала права ВНЗу, очолюваного ректором, якого терміном на один навч. рік обирала колегія професорів зі свого складу, а затверджувало Міністерство освіти. Тоді ж створ. 3 факультети — інженерії, архітектури, тех. хімії, а 1877 — маш.-буд. Діяло 3 заг. каф.: нарис. геометрії; механіки й теорії машин; будівництва шляхів, мостів і залізниць; згодом відкрито каф. геодезії, хім. технології, машинобудування, буд. конструкцій. На поч. 1872 Академія отримала дозвіл цісаря Франца-Йосифа I на спорудження влас. будинку. За проектом проф. архітектури Ю. Захарієвича, який згодом був обраний ректором, до вересня 1876 зведено 2-поверх. будинок хім. лаб. та фасад гол. корпусу. До жовтня 1877 завершено будівництво усіх приміщень навч. корпусів закладу. Водночас із відкриттям нових корпусів 7 жовтня 1877 у Політех. школі відбулася перша на теренах Австро-Угор. імперії публічна лекція із демонстрацією нового винаходу — телефону. Актову залу гол. корпусу, в якій лекцію вів доц. **Р. Гостковський**, з'єднано двома мідними дротами з амфітеатрал. аудиторією будинку (лектор — доц. Б. Абаканович). Демонстрація пройшла успішно і показала великій кількості присутніх, що можна розмовляти на відстані. Навч. велось польс. мовою на ф-тах інженерії, архітектури, машинобудування та теор. хімії за принципом вільного відвідування й завершувалося диплом. проектами. 1894 на 4-х ф-тах навч. понад 250 студентів, з них половина — на факультеті інженерії. Професор.-викладач. склад на 20-ти каф. нараховував 57 осіб, з них 19 — проф. Кількість студентів упродовж 50 р. суттєво не змінювалася: у 1840–60-і рр. вона становила щорічно 100–150, у 1870–90-і рр. — 200–250 осіб. Навч. й студенти з ін. країн, зокрема 1905–06 із 1118 студентів 911 становили галичани, 207 — з Німеччини, Франції, Румунії, Туреччини та ін. Серед викл. — засн. архіт. школи проф. Ю. Захарієвич та **І. Левинський**, геодез. — Д. Зброжек та **В. Ласка**, проф. Ю. Медведський (тричі обирався ректором Політех. школи; висвітлював геологію Карпат), а також відомі вчені **Р. Залозецький-Сас**, **О. Волощак**, **Б. Мариняк**, **С. Банах**, **С. Нементовський**, **Б. Павлевський**, **К. Вайгель**, **Т. Фідлер** та ін. Під час 1-ї світової війни будинки Політех. школи перетвор. у військ. шпиталі, частина викл. виїхала зі Львова, ін. призвано на військ. службу. Навч. відновлено

1916 із кількістю студентів 234 особи. Після розпаду Австро-Угорщини, від листопада 1918 Політех. школу підпорядковано Мін-ву віровизнань та заг. освіти Польщі. У листопаді 1919 до неї приєднано Рільн. академію в Дублянах і Вищу ліс. школу у Львові, з яких утвор. рільн.-ліс. факультет (нині діють як окремі ВНЗи — **Львівський національний аграрний університет** та **Лісотехнічний університет України Національний** відповідно). У зв'язку з розширенням навч. закладу, утворенням нових каф. у 1930-і рр. помітно зросла чисельність професор.-викладач. складу, що позитивно вплинуло на якість підготовки інж. кадрів, ріст кількості науковців. Так, за період 1919–30 ступ. д-ра тех. н. отримали 39 інж. ВНЗу. Кількість студентів зросла від 1285 осіб у 1919/20 до 3606 — у 1938/39 навч. рр. Тоді у «Л. п.» працювало багато видат. науковців: **К. Бартель**, завдяки якому каф. нарис. геометрії одержала світ. визнання, **Т.-Й. Годлевський** (відкрив важливі колоїдні властивості радіоактив. елементів), **І. Мосціцький** (автор способу одержання азот. сполук із азоту, що входить у склад повітря), **С. Пілят** (вивчав властивості продуктів нафти), **С. Анчиц** (першим почав читати лекції на каф. мех. технології, що ґрунтуються на принципах металографії), **В. Круковський** (конструктор електролічильників), **С. Фризе** (автор низки вагомих теор. ідей у галузі електротехніки), арх. **Т. Обмінський** і **В. Мінкевич** та ін. Новий етап в історії ВНЗу пов'язаний із поч. 2-ї світової війни та приєднанням у вересні 1939 Зх. України до УРСР. У жовтні 1939 розпочато заняття, Політехніку реорганізовано у Львів. політех. інститут (ЛПІ), навч. докорінно перебудовано за зразком рад. ВНЗів. У ньому нараховувалося 6 факультетів — енергомаш.-буд., електротех., хім.-технол., архіт.-буд., с.-г. та шляхово-водний, 1940 створ. ліс. ф-т. Функціонувало 79 каф., на яких працювало 395 викл. З поч. нім. окупації влітку 1941 Інститут перервав навч.-наук. роботу, в гол. корпусі розміщено шпиталь. У ніч з 3 на 4 липня 1941 на Вулец. горбах розстріляно десятки вчених, серед них — проф. ЛПІ **С. Пілят**, **В. Стожек**, **В. Круковський**, **К. Вайгель**, **А.-М. Ломницький**, **Р. Віткевич**, 26 липня страчений ґестапо **К. Бартель**. Частина викл. виїхала до Польщі, пошкоджені навч. корпуси. У квітні 1942 окупац. влада дозволила проводити за обмеженою програмою т. зв. тех. фахові курси за деякими спеціальностями у приміщенні теперіш. корпусу № 14, заняття проводили переважно колишні викл. Політехніки. У серпні 1944 роботу ЛПІ відновлено (дир. — доц. **С. Ямпольський**), навч. розпочато у жовтні з кількістю студентів 438 осіб на 1–4 курсах (зарахування на факультети проводилося і упродовж 1944/45 навч. р., тож наприкінці їх було вже 1013). Відновлення навч.

процесу в умовах воєн. часу супроводжувалося ґрунтовною реорганізацією структури та майже повною заміною професор.-викладач. складу в зв'язку з масовим переселенням польс. мешканців Львова. Необхідно було заново відроджувати наук. потенціал. У перші післявоєнні роки до ЛПІ прибули видатні вчені з низки навч. закладів України та Росії: академік *В. Сельський*, *Г. Савін*, *О. Харкевич*, проф. *К. Карандєєв*, *Г. Погодін-Алексєєв*, *А. Занько* та ін. До серпня 1945 Інститут поповнився понад сотнею викл. — переважно канд. та д-рами наук; мав 9 навч. корпусів, в яких знаходилися 43 аудиторії, 35 лаб., 8 спеціалізов. музеїв і 40 кабінетів. Навч.-вироб. база факультетів забезпечувала, хоч і не без труднощів, проведення занять. Діяльність науковців спрямовувалася насамперед на прискорення відбудови нар. господарства, зміцнювалися і оновлювалися матер.-тех. і лабораторно-інструм. бази Інституту. На поч. 1950-х рр. збільшилися й кількість вчених з місц. насел., серед них — *Ю. Величко*, *Є. Замора*, *В. Кочан*, *М. Максимович* (1953–63 — ректор), *М. Медвідь*, *К. Михалевич* та ін., які згодом чимало зробили в галузі науки. Для наближення навч. процесу та підготовки спеціалістів до вироб. потреб пром. регіонів відкрито філії ЛПІ у Дрогобичі (1959), Тернополі, Івано-Франківську (обидві — 1960), Луцьку (1971), які згодом виокремилися у самост. ВНЗи. Таким чином, на поч. 1970-х рр. Інститут нараховував 12 факультетів: енергет., електромех., радіотех., автоматики, електрофіз., мех.-технол., мех.-маш.-буд., інж.-буд., хім.-технол., технології орган. речовин, геодез., інж.-екон., діяли також вечір. та заоч. (відкритий 1956) факультети, філія у Тернополі, заг.-тех. факультет у Дрогобичі та львів.-волин. ф.-т. 1961 почав здійснювати підготовку спеціалістів для зарубіж. країн, 1965 навч. вже 211 осіб із 17-ти країн. Зростання кількості студентів, збільшення кола спеціальностей вимагали розширення навч. площі і приміщень наук. і соц. сфери Інституту. Початок поклало спорудження 1962 обладнаного сучас. устаткуванням корпусу проблем. хімії. До 1975 ЛПІ поповнився 7-ма новими будівлями, що дозволило перейти на проведення занять в одну зміну, матер.-тех. та наук. база невпинно зміцнювалася і розширювалася. У 1970–80-х рр. Інститут став потуж. наук. центром: 14 заг.-союз. та 2 респ. галуз. лаб. виконували роботи у галузях приладобудування і машинобудування, хімії та хім. технології, економіки та організації будівництва. Розвивалася соц. сфера: 1972 завершено будівництво спал. корпусу у спорт.-оздоров. таборі «Політехнік-1» в м. Алушта (нині АР Крим; табір діє від 1956), від 1964 функціонують бази відпочинку для студентів і викл. у с. Морське (Березан. р-н Микол. обл.) та смт Славське (Сколів. р-н Львів. обл.). 1988 в Інституті діяли 72 базові каф. та 65 н.-д. лаб., зокрема 18 галузевих. 1970–80-і рр. позначилися подальшим вдосконаленням навч. роботи. 1975 запроваджено систему н.-д. роботи студентів, проведення

наук. студент. семінарів. У роки «перебудови» від 1985 значну увагу приділено комп'ютеризації Інституту, зросла база обчислюв. техніки. У 1986/87 навч. р. працювали 1412 викл., з яких 59 — д-ри н., проф., 752 — канд. н., доц. Тоді ж на 14-ти ф-тах та у філіях ЛПІ навч. бл. 25 тис. студентів, підготовка велася з 50-ти спеціальностей. На поч. 1990-х рр. розпочалися бурхливі процеси демократизації сусп. життя в Україні, не оминули вони й ЛПІ: прийнято новий Статут навч. закладу, вперше за останнє півстоліття демократ. шляхом обрано ректора, сформовано новий ректорат та ін. органи колектив. самоврядування Інституту, розроблено нову концепцію викладання гуманітар. та суспільно-політ. дисциплін, розгорнуто нормотворчу діяльність. Почав функціонувати Міжгалуз. інститут підвищення кваліфікації та перепідготовки керів. працівників і спеціалістів нар. господарства, створ. Інститут гуманітар. освіти, що об'єднував 5 каф. (історії України, науки і техніки; філософії та культурології; соціології та політології; української мови; іноз. мов). З метою інтеграції у європ. систему освіти в Інституті 1992 вперше в Україні запроваджено ступен. систему підготовки фахівців, розроблено принципово нові освіт.-профес. програми та навч. плани підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів за взірцями кращих університетів світу тех. спрямування, а також концепції гуманітар. та фундам. підготовки. Розроблено нову концепцію підготовки фахівців для потреб ЗС України, що передбачає вивчення фундам., гуманітар. та заг.-тех. дисциплін за такими ж навч. програмами, як і для цивіл. студентів. На підставі цієї концепції 1992 створ. Відділ. військ. підготовки, яке 1997 реорганіз. у Військ. інститут при «Л. п.» (від 2009 — самост. навч. заклад *Сухопутних військ Національна академія ім. гетьмана П. Сагайдачного*). Того ж року в Університеті почав діяти Міжнар. центр (нині інститут) освіти, культури та зв'язків з діаспорою (дир. І. Ключковська), створ. з метою розширення діяльності у сфері співпраці з вищими закладами освіти, зміцнення культ.-осв. зв'язків з укр. діаспорою. В Університеті традиційно розвиваються фундам. дослідж. в галузі фізики, електротехніки, радіотехніки, електроніки, приладобудування, електромеханіки, будівництва, архітектури, механіки, хімії та хім. технологій, геодезії та матем. наук. Наукові дослідження проводять у підрозділах Н.-д. частини, яка об'єднує Н.-д. і конструктор. інститут електронно-вимірюв. техніки, СКБ електромех. систем, 2 н.-д. відділи радіотех. систем і напівпровідник. сенсорів, 12 галуз. і 69 н.-д. лаб. Упродовж 1991–2009 звання засл. діячів н. і т. та засл. працівників освіти України отримали 20 учених та педагогів Університету. Створ. навч.-наук.-вироб. комплекси з технікумами, училищами, підприємствами, установами та організаціями Зх. України, запроваджено систему підготовки фахівців за інтегров. навч. планами, налагоджено міжнар. зв'язки з ВНЗами Польщі, Великої Британії, США, Німеччини. Вперше в

Україні у «Л. п.» реалізовано нові форми організації участі студентів у житті навч. закладу, в березні 1993 на конф. студентів створ. органи студент. самоврядування — Колегію студентів Інституту, факультетів та студент. ради гуртожитків. У серед. 1993 «Л. п.» отримала найвищий — 4-й — рівень акредитації. Вперше серед тех. ВНЗів України здійснено повний цикл підготовки бакалаврів, перший випуск яких відбувся в 1995/96 навч. р., у наступ. році — перший випуск магістрів. Починаючи від вересня 2001 реорганізовано структуру Університету, що стало важливим кроком у покращенні якості підготовки фахівців, забезпеченні їх мобільності: замість 16-ти факультетів утвор. 12 навч.-наук. інститутів, розроблено Комплексну програму підготовки наук. і наук.-пед. кадрів. Упродовж 2000–14 працівники, докторанти та аспіранти Університету захистили 253 доктор. та 1142 кандидат. дис., з них 88 % — випускники аспірантури. 2011 як навч.-наук. інститут до складу «Л. п.» увійшов Львів. інститут новіт. технологій та упр. ім. В. Чорновола, створ. 2003 на базі Коледжу «Західноукраїнський колегіум», який веде свою історію від Львів. електромех. технікуму (засн. 1947). Нині у структурі — 19 інститутів (16 навч.-наук., інститут дистанц. навч., інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою, НДІ «ЕЛВІТ»), 7 коледжів, н.-д. частина, наук.-тех. бібліотека (бл. 2 млн найменувань), полігр. видавництво, проектно-конструктор. об'єдн. «Політехніка», бізнес-інкубатор, технопарк, музей, нар. дім «Просвіта», 4 спорт.-оздоров. табори. Має 32 навч.-лаборатор. корпуси, 2 гімназії (у Львові та Сокалі), 5 навч.-консультац. центрів у 5-ти обл. України, геодез. полігон у м. Бережани (Терноп. обл.), астрономо-геодез. лаб. у смт Шацьк (Волин. обл.), 15 гуртожитків, студент. поліклініку, лікарню та санаторій-профілакторій. В Університеті навч. бл. 30 тис. студентів та курсантів за 30-ма галузями знань, 56-ма бакалавр. напрямками та 106-ма спеціальностями, з них — 87 магістер. рівня. Навч.-вихов. процес забезпечує професор.-викладац. штат чисельністю понад 2300 осіб, з них 370 — д-ри н., проф. та 1583 — канд. н., доц. За результатами інтегров. рейтингу ВНЗів України «Л. п.» в останні роки входить до десятки кращих вітчизн. ВНЗів та посідає 2-е м. серед тех. ВНЗів України. Нині її розвиток спрямов. на забезпечення високої якості освіти, престижу Університету та його випускників, покращення кадр., метод. та інформ. забезпечення навч. процесу,

інтеграцію у міжнар. наук. простір, макс. зближення фундам. науки та вищої освіти, підвищення екон. ефективності приклад. дослідж. і розробок. Виходять «Вісник Національного університету “Львівська політехніка”», міжвідомчі наук.-тех. зб. «Вимірювальна техніка та метрологія» й «Геодезія, картографія і аерофотознімання», численні фахові зб. наук. праць. Перший ректор — проф. фізики Ф. Стшелецький (1872–73), тривалий час заклад очолювали Г. Денисенко (1963–71), М. Гаврилюк (1971–90), Ю. Рудавський (1991–2007), від 2007 ректор — Ю. Бобало.

Рекомендована література

1. W. Zajaczkowski. Szkoła Politechniczna we Lwowie: rys historyczny jej zalozenia i rozwoju, tudziez stan jej obecny. Lwów, 1894;
2. Politechnika Lwowska: jej stan obecny i potrzeby. Lwów, 1932;
3. Z. Popławski. Dzieje Politechniki Lwowskiej, 1844–1945. Kraków, 1992;
4. Politechnika Lwowska 1844–1945. Wrocław, 1993;
5. Z. Popławski. Wykaz pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w latach 1844–1945. Kraków, 1994;
6. Буцко М. І. Відомі вчені Державного університету «Львівська політехніка» 1844–1994: Біогр. довід. Л., 1994;
7. Його ж. Державний університет «Львівська політехніка» 1844–1994. Л., 1994;
8. Паливода С. Державний університет «Львівська політехніка». Л., 1994;
9. Львівська політехніка на сторінках періодичних видань (1950–1975): Бібліогр. покажч. Л., 1997;
10. Жук О. К. Головна будівля Львівської політехніки. До 160-річчя Національного університету «Львівська політехніка». Л., 2004;
11. Національний університет «Львівська політехніка»: [ювіл. вид. до 160-річчя]. Л., 2004;
12. Національний університет «Львівська політехніка». К., 2009;
13. На ниві української науки: Зб. публікацій до 165-річчя Львів. політехніки. Л., 2009.

О. В. Шишка, Р. Д. Зінкевич

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Львівська політехніка Національний університет / О. В. Шишка, Р. Д. Зінкевич // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-59600>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).